

College van Gedeputeerde Staten
Provincie Zuid-Holland

Stadhuisplein 1
Postbus 13
2400 AA Alphen aan den Rijn
Telefoon: 14 0172
E-mail: gemeente@alphenaandenrijn.nl
Website: www.alphenaandenrijn.nl

Zaaknummer
3195308

Datum
15 september 2023

Team Ontwikkeling en
Leefomgevinging

Onderwerp
Reactie Gemeente Alphen aan den Rijn op
voorontwerp ZH-PLG

Geacht college,

Het college van burgemeester en wethouders van Gemeente Alphen aan den Rijn heeft kennisgenomen van het voorliggende Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG), onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het college erkent de enorme inzet die de provincie de afgelopen maanden heeft gepleegd, samen met gebiedspartijen; gemeenten, waterschappen, agrarische organisaties, natuurorganisaties en andere belanghebbenden, om in het programma zoveel mogelijk de gebiedseigen kenmerken mee te nemen die de oplossingen zouden kunnen bieden voor de opgaven zoals die in het programma beschreven zijn.

De gemeente Alphen aan den Rijn is betrokken bij de gebiedsprocessen GGA Nieuwkoop, Groene Hart Noord en sierteeltgebied Boskoop. In deze brief reageert het college op het ZH-PLG in het algemeen en in het bijzonder op de relevante onderdelen zoals die van toepassing zijn op de deelgebieden waarin onze gemeente een actieve rol speelt. Deze reactie beperkt zich tot een bestuurlijke reactie van het college; vanwege reces en de korte doorlooptijd was het niet mogelijk een reactie vanuit de raad op te nemen. Deze brief richt zich daarin op alle drie de gebiedsprocessen van de deelgebieden GGA Nieuwkoop, Boskoop en Groene Hart Noord. De Stichting Greenport Regio Boskoop verzorgt tevens namens alle daarin deelnemende partijen een reactie voor het sierteeltgebied Boskoop.

De integrale blik is de kracht van het ZH-PLG

Het NPLG moet leiden tot het behalen van de internationale en nationale doelen voor natuurherstel, waterkwaliteit en klimaat voor landbouw en landgebruik. Onlosmakelijk daarmee verbonden zijn ons water- en bodemsysteem en een duurzaam toekomstperspectief voor de land- en tuinbouw. Het is goed om te zien dat het ZH-PLG niet alleen gaat over de fysieke leefomgeving en ook aandacht besteed aan brede welvaart, gezondheid van inwoners en toekomstbestendige verdienmodellen voor de agrariërs.

Binnen het ZH-PLG worden lopende programma's zoals bijvoorbeeld Natuurnetwerk Nederland (NNN), de nationale bossenstrategie, het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP) en de programma's voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) geïntegreerd met de nieuwe opgaven vanuit het NPLG, om zo tot een integrale aanpak te komen. Dit biedt zeker kansen, maar de hoeveelheid van opgaven maakt het ook buitengewoon complex.

Naast de doelen vanuit het NPLG hebben we ook te maken met opgaven vanuit de NOVEX die ook ruimte vragen in het landelijk gebied, zoals de energietransitie, waterbuffering en recreatie. Begrijpelijk is dat vanuit het ZH-PLG op deze ontwikkelingen wordt aangesloten. Dit komt de integraliteit ten goede. Het samenbrengen van alle opgaven is een forse uitdaging.

Wat heel cruciaal is, is dat de provincie Zuid-Holland, uitgaat van doelsturing en niet van sturing op (individuele)maatregelen. Dat geeft ruimte om te switchen tussen maatregelen als onderweg blijkt dat de ene maatregel effectiever is dan de andere. Het voorkomt bovendien stapeling van individuele maatregelen, waarbij het doel voorbijgeschoten wordt.

De provincie Zuid-Holland geeft ruimte voor het *comply or explain* (pas toe of leg uit) principe. Dat geeft ruimte aan de gebieden, waarbij de gebieden gemotiveerd af kunnen wijken. Dat die ruimte expliciet genoemd wordt is positief.

Wij zijn content dat in de gebiedsprocessen ook specifiek aandacht wordt besteed aan de leefbaarheid van het landelijk gebied en dat de provincie aangeeft meekoppelkansen te willen verzilveren. Kansen die zich voordoen op bijvoorbeeld het gebied van recreatie, sociaaleconomische vitaliteit en duurzame energieopwekking kunnen wanneer deze bijdragen aan de opgaven van het ZH-PLG in de scope worden opgenomen. Hierbij is het goed om te lezen dat de provincie Zuid-Holland veel belang hecht aan zorgvuldige participatie in de deelgebieden en dat er ruimte geboden wordt voor maatwerk en initiatieven uit de deelgebieden. Desalniettemin leeft er bij ons een grote zorg, gezien de omvang en optelsom van alle opgaven, over de leefbaarheid en de beheerbaarheid en daarmee dus ook het karakter van dit deel van het Groene Hart.

Uitvoering van het ZH-PLG wordt een uitdaging voor ons allemaal

Het strakke tijdsplan van het ZH-PLG verhoudt zich lastig met de onduidelijkheid van de opgaven. Voor een aantal opgaven moet op Rijksniveau nog duiding plaats vinden. De val van het kabinet zal naar verwachting niet bijdragen aan de verduidelijking van de opgaven daarnaast is niet te verwachten dat er beslissingen worden genomen over de benodigde financiering van het NPLG. Ook de vertaling van de opgaven naar de deelgebieden moet grotendeels nog plaats vinden. Om concreet aan de slag te gaan is het noodzakelijk dat gebiedspartners een goed beeld hebben van de doelen en opgaven waaraan gewerkt moet worden.

Dat hierbij gewerkt gaat worden met KPI's, is een plus. Dit maakt voor alle partijen helder wat de inspanningen zijn geweest en waar nog aan gewerkt moet worden. Onduidelijk is echter nog wie die KPI's gaat ontwikkelen en wanneer deze beschikbaar zijn. Daarbij moeten de zogenaamde emissieplafonds per gebiedsniveau nog worden afgesproken. Ook hiervan wordt niet beschreven hoe deze eruit komen te zien, wie de plafonds gaat bepalen en wanneer deze beschikbaar zijn.

Verder wordt in het programma geschreven over overgangsgebieden. Gemeente Alphen aan den Rijn roept de provincie op om snel duidelijkheid te geven over de definitie en ligging van deze overgangsgebieden, wat hun specifieke opgaven zijn t.o.v. de omliggende gebieden en welke extra maatregelen, financiering en andere ondersteuning hierbij horen.

Voor de gebiedsprocessen is belangrijk om duidelijkheid te hebben over wie voor welke opgave aan de lat staat. Zo zijn er opgaven die liggen op individueel bedrijfsniveau, andere opgaven beslaan een poldereenheid of zijn gebiedsoverstijgend. Bij de laatste twee categorieën is veelal niet duidelijk wie hier primair verantwoordelijk voor is.

Ook willen wij u erop wijzen dat het veenweidegebied niet uit één bodemsoort bestaat. De bodemopbouw en andere gebiedsspecifieke kenmerken/condities van het gebied vragen om maatwerk.

Met het voorontwerp wordt de focus gelegd op het landelijk gebied, wat begrijpelijk is. Daarmee lijkt het alsof de reductie van de uitstoot van stikstof, koolstof en methaan met name in het landelijk gebied moeten worden opgelost. Voor de gebiedsprocessen en het draagvlak bij de agrarische sector is het goed om beter in beeld te brengen wat de gevraagde bijdrage is van andere sectoren. Het is wenselijk dat de aanpak voor de emissiereductie bij industrie en andere sectoren gelijk oploopt met de aanpak van het ZH-PLG.

Voor het draagvlak is het tevens van belang om daadwerkelijke stappen te maken met de nog voorliggende uitdagingen als het oplossen van de knelpunten rondom de PAS-melders. Gemeente Alphen aan den Rijn wil hierbij opnieuw de oproep doen om vrijkomende stikstofruimte in onze regio allereerst in te zetten om een oplossing te bieden voor PAS-melders en 'interimmers'.

Wij zien dat er grote uitdagingen zijn voor agrarische ondernemers; alles bij elkaar wordt er veel van hen gevraagd. De maatregelen die nodig zijn voor deze opgaven maken dat in veel gevallen hun verdienmodel er niet beter op wordt. Zo moet de bijdrage vanuit het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) voor agrarisch natuurbeheer momenteel nog gezien worden als onkostenvergoeding waarmee de derving van inkomen niet volledig wordt ondervangen. Daarbij zijn deze vergoedingen vaak tijdelijk van aard en aan veranderingen onderhevig. Ook bestaat er bij het langdurig uit productie nemen van agrarisch land het risico van verlies van Europese vergoedingen. Het creëren van goede verdienmodellen zien wij als cruciaal voor het duurzaam behoud van de agrarische sector.

Om een goed toekomstperspectief te bieden moet een scala aan maatregelen worden uitgewerkt. Te denken valt aan een (betere) vergoeding van diensten, een toegepast grondinstrumentarium en een verbetering van de positie van agrarische ondernemers in de productieketen en hun positie ten opzichte van financiële instellingen.

Speciale aandacht verdienen de voorlopers. Om deze pioniers te blijven motiveren is het belangrijk dat hun inspanningen worden beloond en duidelijk wordt gemaakt welke restopgaven er voor hen nog liggen en hoe zij daarin ondersteund worden.

In het ZH-PLG wordt met name de nadruk gelegd op de maatregelen die agrarische ondernemers moeten nemen. Minder aandacht is er voor de inspanningen die ook andere partijen moeten verrichten om de doelen te halen. Zo is er vooral voor overheden nog een grote rol weggelegd in het vergroten van de Groen-Blauwe Dooradering (GBDA). In de gebiedsprocessen zullen deze inspanningen ongetwijfeld verder naar voren komen, alsmede de daarbij behorende extra kosten.

Bekend is dat een aantal opgaven lastig zijn samen te brengen of eenvoudigweg zorgen voor dilemma's. Zo staat het verhogen van polderpeilen op gespannen voet met de opgave voor het verbeteren van de waterkwaliteit. In veel gevallen zal dit leiden tot een verslechtering van de waterkwaliteit, hetgeen niet is toegestaan vanuit de KRW.

Het verhogen van de polderpeilen en het toepassen van waterinfiltratiesystemen heeft ook consequenties voor de waterbeschikbaarheid en waterberging. Onduidelijk is hoe met deze dilemma's moet worden omgegaan en hoe de besluitvorming hierover gaat plaats vinden. Daarbij bestaat ook de vraag of maatregelen uitvoerbaar en praktisch haalbaar zijn.

Wat tevens voor dilemma's kan zorgen is dat voor de verschillende opgaven andere tijdspaden worden aangehouden. Opgaven die nu met voorrang worden uitgewerkt kunnen oplossingen voor andere opgaven in de weg zitten. Voor de integraliteit en ook voor de helderheid is het wenselijk dat de tijdspaden beter op elkaar worden afgestemd.

Ook wordt in het programma niet duidelijk hoe met de verschillende opties voor het behalen van doelen wordt omgegaan. Zo wordt er een grote ambitie neergelegd voor het aanleggen van waterinfiltratiesystemen (WIS), maar worden er ook kansen toegedicht aan klei-op-veen. Hiervan is echter nog niet geheel duidelijk wat de effectiviteit op langere termijn zal zijn. Gemeente Alphen aan den Rijn roept op om hierin per deelgebied weloverwogen keuzes te maken.

Speciale aandacht daarin vraagt de gemeente voor deelgebied Boskoop. De problematiek van waterkwaliteit en -kwantiteit is daar prominenter aanwezig vanwege de hoogwaardige teelten in het gebied. Binnen Boskoop zijn door voorlopers al veel stappen gemaakt; belangrijk is dat ook deze kwekers binnen het ZH-PLG gefaciliteerd en gestimuleerd worden voor het draagvlak van de gehele sector.

Samenwerking en een goede rolverdeling is belangrijker dan ooit

Het voorontwerp is onder stoom en kokend water tot stand gekomen. In zeer korte tijd is het voorontwerp geschreven. Gebiedspartijen kregen anderhalve dag de tijd om op concepten van meer dan 100 pagina's te reageren. Het schrijfproces stond onder dusdanige druk dat er vrijwel geen mogelijkheid was voor de provincie om reacties te verwerken. Deze gang van zaken is niet bevorderlijk voor het gebiedsproces. In de komende maanden wordt het voorontwerp uitgewerkt in een definitief ontwerp. Een duidelijk plan van aanpak c.q. procesontwerp is nog niet gedeeld met de gebiedspartijen. Dit is zorgelijk daar het duidelijk is dat er de komende maanden veel moet gebeuren.

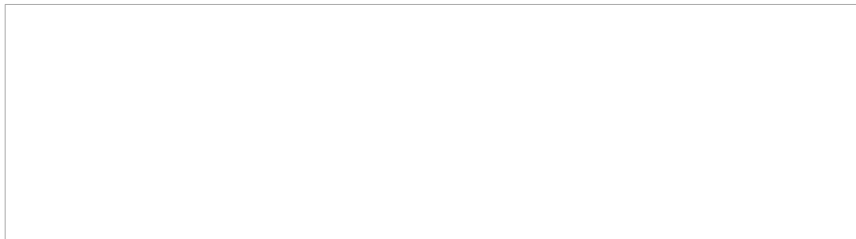
De provincie vervult ten aanzien van het NPLG verschillende rollen. Als gebiedsautoriteit wordt gestuurd op de samenhang tussen de opgaven in het landelijke gebied, op integrale en gebiedsgerichte afwegingen van maatregelen en projecten die bijdragen aan het doelbereik en worden besluiten genomen over de verdeling van financiële middelen. Daarnaast worden kaders gegeven over wat kan en wat niet kan en wordt gestuurd op de fasering, programmering en budgettering van maatregelen en projecten. Ook kan de provincie bepaalde instrumenten inzetten vanuit hun rol van bevoegd gezag. Als gebiedspartner werkt de provincie tenslotte tegelijkertijd op gelijkwaardige voet samen met andere overheden en maatschappelijke partners. Deze rollen kunnen soms conflicterend zijn omdat de provincie vanuit de rol van gebiedspartner meewerkt aan de beste oplossingsrichting van een gebied en anderzijds een afweging moet maken op de schaal van Zuid-Holland in de zin van effectiviteit en de verdeling van financiële middelen. Onvoldoende duidelijk is hoe al deze rollen binnen de provinciale organisatie zijn belegd. Voor het procesverloop en de effectiviteit van de besluitvorming is het goed om hier aandacht aan te besteden.

In de planning die de provincie voorstaat is te zien dat eind 2025 uitgewerkte deelgebiedsprogramma's moeten worden opgeleverd die inzicht bieden op het toekomstperspectief van elk deelgebied. Dit betekent dat er in een relatief korte tijd veel moet gebeuren. Met name voor het deelgebied Groene Hart Noord, waarin de samenwerking net is opgestart, kan dit worden gezien als een forse uitdaging, maar ook rondom Nieuwkoop en in Boskoop moet de inzet daarop niet onderschat worden.

Graag willen we met de provincie hierover in gesprek om afspraken te maken over de uitgangspunten, het proces (inclusief fasering, planning en besluitvormingsmomenten), organisatie en de bijbehorende middelen.

Voor Groene Hart Noord, een gebied dat nog geen herkenbare (historische) identiteit heeft en waar geen goede aansluiting is op de bestaande bestuurlijke structuren, is tijd nodig om de samenwerking en de organisatievorm te geven. Vanuit gemeente Alphen aan den Rijn is het initiatief genomen om partijen bij elkaar te brengen. Om op gelijke voet te komen met andere gebiedsprocessen en om aan te sluiten op het tijdspad dat door de provincie is uitgezet, is extra ondersteuning nodig bij de doorontwikkeling van de samenwerking.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn,
de secretaris, de burgemeester,

mr. K van Veen

mr. drs. J.W.E. Spies